

Spakenburgse diva's op NS-stations

Het Wilde Oog is bezig met een project Erfgoedkunst op vijftien NS-stations in Overijssel en Gelderland met als titel 'Spakenburgse Diva's in paleizen van glas en staal'. In dit project laten Hans Lemmerman en Inge van Run en de tot diva's uitgegroeide dames Koelewijn en Kuis zien hoe een dynamische omgang met specifieke erfgoederen en tradities in Oost-Nederland mogelijk is.

Kenmerkend voor de aanpak van Het Wilde Oog is dat zij kunst als een levendige activiteit ziet. Zij jongleert met diverse disciplines (vormgeving, architectuur, erfgoed, fotografie, film en theater) en met diverse bronnen. Een legende, een streekproduct, een persoonlijkheid die van belang is geweest voor de stad, een voorwerp uit een industrie, een zangeres of groep die hoort bij Almelo of Arnhem. Het station van Almelo de Riet is door de NS als architectonisch belangwekkend bestempeld doordat de wachtkamer uit 1957 laat zien dat Nederland in die tijd in de ban was van de bouwstijl van Gerrit Rietveld. De verbeeldingskracht van De Wilde Oogers werkt met die ruimte. Hans Lemmerman: „We treden de lichte en open ruimte tegemoet met Bolletje Beschuit, een icoon van Almelo! Het Wilde Oog krijgt honderden rollen beschuit van Bolletje gesponsord en geeft Hendrikje Kuis de opdracht om de vensterbanken van de wachtkamer te voorzien van zoveel mogelijk rollen beschuit. Hoog op elkaar gestapeld. De transparante wachtruimte ver-

andert door een eenvoudige ingreep met beschuitrollen. Het spel der verbeelding kent geen grenzen behalve die, welke de kijker zichzelf oplegt vanwege normen en waarden. Of vanwege een eenduidige manier van kijken. Bijvoorbeeld dat je het wilt snappen met je hoofd wat de bedoeling is. En dat terwijl kunst aan meer appelleert dan alleen het verstand. Laat ik het eenvoudig stellen: Nog nooit in de geschiedenis is een modernistische wachtkamer van de NS door drie Spakenburgse vrouwen van sfeer en betekenis veranderd met het stapelen van rollen beschuit. En zal dat ook niet gauw meer gebeuren, alleen al doordat de klederdracht uitsterft. Vertrouwd en vreemd. Vreemd en vertrouwd. Die combinatie, die dubbelzinnigheid, daar doet Het Wilde Oog een beroep op bij de kijker. Door die twee kanten in een beeld te vangen wordt pure reclame voor een product voorkomen, wordt nostalgie vermeden (zoals bij Verkade of Grolsch) en vooral pure herkenning. Er zit in de beelden van Het Wilde Oog een vervreemding in dat wat je dacht te kennen. En daarmee opent het beeld zich voor nieuwe mogelijkheden bij de kijker. Die vervreemding komt op die dag dat we met de fotograaf en de diva's naar Almelo gaan pas tot uiting. Die ontstaat op basis van een vermoeden dat de combinatie van Hendrikje Kuis met de honderden rollen beschuit en die ene wachtkamer een chemie aangaat." Die vervreemding wordt daarnaast ook ambachtelijk bewerkstelligd. „We maken immers ook een compositie. In onze regio vragen we aan

Corrie Koelewijn om recht voor haar uit te kijken, niet te letten op wat Hendrikje aan het doen is. Die twee focussen/kijkrichtingen levert spanning op. Visuele spanning en dramatische spanning. Als Hendrikje uitgestapeld is, verzoeken we haar om twee rollen beschuit weg te trekken zodat het zojuist geconstrueerde bouwwerk van Bolletje in elkaar stort. Voor ons als theatermakers is het dan spannend om te zien hoe een lijf reageert op het ineensstorten van een beeld. In die fysieke impuls schuilt de authenticiteit van een mens." En authenticiteit wordt door iedereen positief gewaardeerd. „De lichamelijke reactie van Hendrikje wordt met het fototoestel gevangen. En Corrie blijft onverstoort voor zich uitkijken!"

Enschede

Enschede is de stad van Jan Cremer, beeldend kunstenaar en auteur en Willem Wilmink, schrijver van boeken, gedichten en liedjes. „Aan een tafeltje (hét tafeltje van Willem Wilmink) brengt Wilmink zijn eigen werk ten gehore in diverse theaters in het land. Het tafeltje is een kopie van een tafeltje uit zijn stamkroeg. Na zijn dood in het bezit gekomen van Museum de Twentse Welle. Wat doet Het Wilde Oog? Het plaatst datzelfde tafeltje op het peron van Enschede en geeft het ruimte. Het Wilde Oog brengt door het gekozen camerastandpunt in beeld dat Enschede een kopstation is. Door eenvoudig Mengsje Koelewijn in een positie naast het tafeltje te zetten en haar te laten staan, krijgt dit tafeltje een andere lading. Wordt meer een object. Anders dan in het museum waar het in een volle kamer functioneel meubilair is ter nagedachtenis aan Wilmink. Op het station van Enschede roept de gehele compositie ook dankzij de wachtende Spakenburgse vrouw meer de mens op die teruggevoerd is op iets elementairs. De existentiële mens. Er wordt een breed associatieveld aangeboord bij de kijker. Verwondering ontstaat. Dramatiek wordt in beweging gezet. Schoonheid krijgt een kans vanwege het lijnenspel."

Enschede is ook verbonden met het predicaat textielstad. „We mogen dankzij de medewerking van museum de Twentse Welle gebruik maken van elementen uit haar collectie. Daarvoor zijn Inge en ik een maand eerder speciaal naar het museum gegaan om met de conservator te spreken welke elementen in onze wilde ogen zinvol zijn om in te zetten bij de fotoshoot dag. Naast het Wilmink Tafeltje kiezen we voor vernuftig opgerold linnen, grote klossen met katoen, een lontton met lontwol en een onderdeel van een textiel machine. Alles wordt met een busje naar het station van Enschede vervoerd. En wordt ingezet om door de diva's bezield te geraken. Het jongleren met beeldtaal is zeker nieuw voor historische musea/medewerkers die toch nog het liefst denken in verhaaltermen en in de geschiedenis uitbeelden." In dit geval het willen voorzien van Spakenburgse vrouwen van



Hendrikje Kuis voorziet de vensterbanken van de wachtkamer van zoveel mogelijk rollen beschuit.



Door twee rollen beschuit weg te trekken stort het zojuist geconstrueerde bouwwerk van Bolletje in elkaar.



Wijmpje Koelewijn met een zilveren spinnenwiel op het station van Enschede.



Mingsje Koelewijn bij het tafeltje van Willem Wilmink op het peron van Enschede.

Twentse naaimandjes. „Terwijl Het Wilde Oog Hendrikje Kuis van iets heel anders voorziet: een wit bord waarop staat: EPI DROST. Epi Drost is de jong overleden sterpseler van FC Twente die vanwege zijn eigen rock and roll leefstijl niet helemaal paste in het beeld van een voetballer. Wat gebeurt er als een Spakenburgse vrouw bij een trein met uitstappende en instappende reizigers een bordje ophoudt met daarop de naam van een overleden voetballer, icoon van Twente? En wat nu als Hendrikje juist omringd is door afwezigheid van passagiers? Dit out of the box denken biedt zoveel meer mogelijkheden! Mentale en zintuiglijke speelruimte. Voor de diva's en voor de kijkers!"

Sprookjeswereld

Omdat in de loop van de jaren bij de drie diva's zich eigen kwaliteiten openbaren, willen Het Wilde Oog die ook in Enschede inzetten. „En wel door gebruik te maken van iconen van Enschede. Inge schaft via Marktplaats een spinnenwiel aan, spuit deze zilver, koopt zilverkleurige wol en glacé's/handschoenen. In het plaatsen in de ruimte van object en Spakenburgse vrouw wordt bij Wijmpje Koelewijn een sprookjeswereld opgeroepen. Niet dat ze nu Assepoester uitbeeldt, liever niet, wel dat door de combinatie die Het Wilde Oog legt, mogelijkheden geboden wordt om het station van Enschede ook te zien als arena waar een nieuwe mythe kan ontstaan. En vooral om Wijmpje Koelewijn met behoud van

wie ze is als persoonlijkheid ook boven zichzelf uit te laten stijgen. En Wijmpje laat het toe, geeft zich over aan het hier en nu. Dat is knap en daarin is ze een professional. Het is niet iedereen gegeven om muze te zijn. Carel Willink had zijn Mathilde Willink. Het Wilde Oog heeft al elf jaar haar Drie Diva's. Ontroerend is in dit geval om te lezen wat studenten van de kunstacademie in Arnhem schrijven naar aanleiding van een gekozen foto uit het Wilde Oog archief met de diva's. Als aanstaande kunstvakdocenten leren zij om zich met een kunstwerk te verbinden met ogen, hart en hersens. Om het artistieke kijken en denken in taal om te zetten. Dat kan met een schilderij van Picasso of met een installatie van Folkert de Jong. Dat kan ook, blijkt, met een foto die iedere student kiest uit het beeldarchief van Het Wilde Oog. Ontroerend omdat een generatie van 18 tot 20 jarigen betekenis geeft dankzij nauwkeurig kijken hoe ze de foto ervaren, zien en interpreteren. En dit tastend in taal omzetten. Met hun verwondering en met hun talent weten ze zo door te dringen tot wat Het Wilde Oog drijft in haar inmiddels elfjarige samenwerking met de diva's. Dertig studenten geven een fraai cadeau aan Het Wilde Oog en aan de diva's van Spakenburg."

In de zomervakantie (juli en augustus) is Het Wilde Oog uitgenodigd voor een grote tentoonstelling in Enschede in museum de Twentse Welle gewijd aan de Spakenburgse Diva's.